

Elements per a una llei electoral

ORIOLE BARTOMEUS / Analista polític. Professor del màster d'estratègia i comunicació política de l'ICPS - UAB

AVUI, 22 de novembre del 2009

Abans de res, algunes apreciacions sobre els sistemes electorals: els sistemes electorals són eines per traduir la voluntat dels ciutadans en representació parlamentària, tot i que aquesta traducció sempre és imperfecta (ja ho diu la dita: *traduttore traditore*). Tots els sistemes electorals al món intenten assolir dos objectius principals: la representativitat i la governabilitat.

Hi ha sistemes que privilegien la representació més acurada de la voluntat ciutadana, mentre que altres tenen com a objectiu principal la consecució d'una majoria parlamentària forta i estable. La representació del territori és un element definitori d'alguns sistemes. La preferència per un sistema és un acte de voluntat. No és una tria científica, sinó política.

Els sistemes tenen conseqüències. No són mecanismes neutres. La tria per un sistema no és lliure. Existeixen condicionants normatius i de tradicions. El sistema electoral no és l'únic element que condiciona la vida política. Les dinàmiques dels partits, els lideratges o la cultura política són elements que condicionen més significativament que el mateix sistema electoral.

Un cas extraordinari és l'italià, que malgrat l'adopció d'un sistema que restringeix la representativitat en benefici de l'assoliment de majories

estables (el guanyador de les eleccions s'endú el 55% dels escons, sigui quin sigui el seu avantatge sobre el segon), no ha aconseguit evitar la inestabilitat congènita del sistema de partits transalpí.

El cas català és un no-cas. A Catalunya no hi ha llei electoral. És l'única comunitat autònoma que no en té. I això és així perquè la solució transitòria que es va adoptar en el seu moment (fa trenta anys) s'ha demostrat perfecta per als interessos del que ha estat el primer partit del país en 6 de les 8 convocatòries celebrades fins ara.

El sistema actual és proporcional, és a dir, prioritza la representació de la voluntat ciutadana per sobre de l'estabilitat governamental, tot i que té un biaix que perverteix la representativitat. Aquest biaix és fruit de la desproporció entre vots i escons a les quatre circumscripcions actuals. Ras i curt, els ciutadans de Girona, Lleida i Tarragona escullen més diputats dels que els correspondria pel seu pes en el conjunt del cens català.

Aquesta desproporció del model no és fruit de la voluntat política, sinó que és un producte casual d'un sistema adoptat per sortir del pas i assumit per l'avantatge que proporciona als partits amb més assentament en aquestes províncies.

En l'actualitat no hi ha cap criteri que pugui justificar que el vot d'un elector de Berga valgui la meitat que el d'un de Solsona. Una futura llei electoral catalana ha de respondre a un pacte polític, assumint que cap partit pot imposar els seus criteris absolutament i que el resultat serà necessàriament imperfecte.

És per això que cal tenir molt clar per quin dels dos factors generals optarà el sistema, si privilegiarà la representativitat o la governabilitat, i si inclourà algun element de representació territorial.

El no-sistema actual no acaba de ser ni una cosa ni l'altra. No és proporcional (ho demostren els resultats de 1999 i 2003) i no representa el territori (malgrat que alguns ho diguin).

La llei electoral de Catalunya hauria d'intentar pal·liar aquests dos problemes. Com? Amb l'adopció d'un sistema d'elecció similar a l'alemany, cosa que vol dir distribució proporcional dels diputats en circumscripció única a nivell nacional (que implica que el vot de tots els electors val igual), més representació dels territoris mitjançant elecció de diputats en circumscripcions uninominals (sense que això afecti la proporcionalitat).

A més, la nova llei hauria de servir per pal·liar els problemes de desafecció i allunyament entre la ciutadania i la política. L'adopció de llistes obertes podria ajudar, sempre que anés acompanyada d'una regulació estricta del finançament de les campanyes. Si no, la solució derivaria en un nou problema.

L'adopció d'un model d'elecció directa del president de la Generalitat queda fora de discussió. No forma part de la nostra tradició política i ho desaconsella la complexitat del sistema polític català. El model presidencialista acaba derivant en un sistema de dos grans blocs ideològics antagònics, impossible en un esquema com el català, basat en dos eixos principals (esquerra-dreta i sentiment de pertinença).